

Санкційні вектори

«Санкційна політика стала більш системною, а держава визначила пріоритети, яких вона намагається дотримуватися»

ЗАЗНАЧАЄ ДЕНИС ШКАРОВСЬКИЙ, ПАРТНЕР VB PARTNERS

— Як змінилася санкційна політика України за останні роки? Яких ключових змін зазнало українське санкційне законодавство?

— Українські санкції — це достатньо нова сфера, започаткована у 2014 році як відповідь на російську гібридну агресію. А отже, враховуючи, що цей інститут існує менш ніж десять років, важко говорити про зміни. Спочатку санкції були створені як можливість швидкого реагування на виклики щодо національної безпеки України, які існували на той час. Передбачалося їх застосування до держави чи нерезидентів. Згодом санкційний механізм почав застосовуватись і відносно резидентів України, що є незаконним.

У 2022 році були запроваджені додаткові механізми як реакція на нові виклики у сфері безпеки. Основною зміною стала можливість подання Міністерством юстиції України позовів про націоналізацію активів осіб, які пов'язані з РФ, вчиняють дії для підтримки агресії, підтримують країну-окупанта і її війська прямо чи опосередковано, зокрема сплачують податки, інвестують у російські цінні папери та здійснюють інші непрямі форми фінансування війни.

За останній рік санкційна політика стала більш системною. Держава визначила пріоритети, яких вона намагається дотримуватись, розробивши (1) Дорожню карту індивідуальних санкцій, підготовану Міжнародною робочою групою з питань санкцій проти російської федерації; (2) План дій щодо посилення санкцій проти російської федерації та інші.

— Чи ефективні на сьогодні наявні механізми реалізації підсанкційного майна?

— Важко говорити про ефективність механізмів, оскільки вони застосовані лише наполовину. Є рішення про націоналізацію майна, а це і кошти, і невеликі активи у вигляді квартир чи транспортних засобів, і великі підприємства. Зокрема, серед такого майна фігурують частка в одному з найбільших ТРЦ Ocean Plaza, заводи групи «Аерок» та інші промислові підприємства. Розглядається справа про націоналізацію десятків обленерго, готелів та інших активів.

Також, за інформацією Мін'юсту, нещодавно подано позов щодо націоналізації низки машинобудівних заводів, які були пов'язані з групою «ГМС». Тобто процеси запущено, але ще не завершено жодного аукціону з реалізації цього майна. Тому важко стверджувати щось стосовно ефективності механізмів загалом.

Проте враховуючи, що від моменту націоналізації до оголошення аукціону не минуло й року, то, скоріше, вони є

ДЕНИС ШКАРОВСЬКИЙ

Народився 11 лютого 1992 року в місті Черкаси, закінчив КНУ імені Тараса Шевченка у 2014 році. Працює у VB PARTNERS із 2012 року. Спеціалізується на представництві інтересів клієнтів на всіх стадіях кримінального процесу щодо економічних і корупційних злочинів. Ефективний у захисті акціонерів і топменеджменту бізнесу в справах із потенційною чи наявною підозрою. Консультує клієнтів із різноманітних галузей, зокрема з банківського сектору, інфраструктури та будівництва, фармацевтики, альтернативної енергетики. Один із найкращих юристів країни в галузі кримінального права та судових спорів за версією Best Lawyers. Відзначений як Up & Coming Lawyer практики White-Collar Crime у рейтингу Chambers Europe. Визнаний як Next Generation Partner практики Dispute Resolution та White-Collar Crime рейтингу The Legal 500.

ефективними. Зрозуміти, чи впорається держава з такою кількістю майна, та оцінити результативність продажу можна буде лише за кілька років.

— Які ризики для добросовісного бізнесу у зв'язку із застосуванням санкцій до контрагентів?

— Для тих, хто зараз працює з росією і білоруссю, питання добросовісності не стоїть. Є ризик для глобального бізнесу, який перетинається з росіянами не в Україні. Якщо міжнародний бізнес працює в росії, то для нього перший ризик — потратити в перелік спонсорів тероризму, який веде НАЗК. Це більше репутаційний ризик, оскільки прямих

юридичних наслідків потрапляння в цей список не передбачено. Проте це може бути першим кроком для застосування офіційних санкцій Президентом України за поданням РНБО, і тоді виправити ситуацію буде значно складніше.

До другої групи ризиків варто віднести бізнес, який історично придбавав активи росіян як в Україні, так і за кордоном. Такі активи можуть бути предметом позову Мін'юсту у ВАКС, і їх може бути націоналізовано. Тож якщо у вас є активи, які ви придбали в росіян або в пов'язаних із росіянами компаній, зокрема опосередковано, то варто перевірити, чи є ризики їх потенційної націоналізації.

Варто зауважити, що Міністерство юстиції може подавати позов не тільки до осіб, щодо яких прямо застосовано санкції, а й щодо майна, яким опосередковано володіє/розпоряджається підсанкційна особа та яке приховується від санкцій.

Якщо у вас є активи, виражені в майнових правах, у майні за контрактами, вони також можуть бути націоналізовані.

Четвертий блок ризиків — це активи чи спільні підприємства з росіянами. Прикладом є справа щодо націоналізації частини одного з найбільших торговельних центрів. Наша компанія була радником українських власників із санкційних питань на етапі комунікації з Міністерством юстиції і допомогла довести, що це дійсно українська інвестиція, а не інвестиція, яка приховує російський капітал.

Іншим прикладом може слугувати справа компанії Shell, в якій подано позов про націоналізацію частки в українській компанії, що належала росіянам.

— Яких превентивних заходів із мінімізації санкційних ризиків ви б рекомендували вжити клієнтам?

— По-перше, якщо ви історично працювали з росіянами, то варто перевірити, чи немає потенційних ризиків застосування санкцій чи націоналізації активу.

По-друге, санкційні справи часто пов'язані з кримінальними провадженнями проти основ національної безпеки. І тому дуже важливо відстежувати всі ризики навколо бізнесу з цього боку, щоб мінімізувати їх іще на етапі зародження.

Якщо у вас є ризик потенційної націоналізації активів, рекомендую вступати в проактивну комунікацію з Міністерством юстиції відразу після усвідомлення цього. Видається, що Мін'юст готовий розглядати і враховувати пропозицію, якщо вона обґрунтована. Проте, незважаючи на проактивну комунікацію з Мін'юстом, доцільно готувати свою позицію задовго до по-

дання позову про націоналізацію. Такі позови розглядаються в дуже спрощеному порядку впродовж 30 днів, і часу на підготовку документів, навіть на банальний переклад їх українською мовою немає. Якщо на момент подання позову ви не готові хоча б на 50–60 %, то ви, найімовірніше, програєте справу.

— Як би ви охарактеризували напрацювання Мін'юсту та ВАКС у процесі стягнення активів у дохід держави?

— Міністерство юстиції проводить якісну роботу в цьому напрямі, а ВАКС відповідно до наявних можливостей розглядає ці справи. Але ключова проблема не в цих органах, а в законодавчому регулюванні.

Звісно, якщо це справа за участі двох-трьох учасників з одним активом, то теоретично її можна розглянути впродовж 10 днів чи місяця. Але є справи, до участі в яких залучені десятки, а то й сотні осіб, де фігурує така сама кількість активів. Вкластись у строки, передбачені КАС України, в цих справах нереально. Наприклад, у справі «VS Energy» понад 120 учасників, і не всі пов'язані з цією групою. Ми в цій справі представляємо український банк, який звернувся на предмет іпотеки. Це абсолютно ринкова угода, але зазначений актив потрапив у перелік для націоналізації. І таких процесів буде щораз більше. Наразі обговорюється націоналізація «Київстару», що, очевидно, теж буде великим навантаженням для суду. В строки, встановлені в адміністративному провадженні, визначеному для ВАКС, розглянути цю справу буде дуже важко. І важливо те, що такі позови зовсім не характерні для ВАКС, який є судом кримінальної юстиції.

— Яких змін потребує законодавство в процедурах стягнення?

— По-перше, необхідно забрати ці справи у ВАКС, оскільки вони є неприродними для нього. Очевидно, що їх мають розглядати інші суди.

По-друге, потрібно скасувати обмеження строків розгляду таких справ, бо вони не є розумними з точки зору обсягу справи.

І по-третє, Міністерству юстиції варто більш ґрунтовно підходити до визначення, що ж є російським активом, до якого має застосовуватись санкція. Це б спростило роботу і самого міністерства, і суду, оскільки зменшилась би кількість учасників.

Окремо зауважу, в Україні немає відповідальності за порушення санкцій. У більш розвинутих системах вона передбачена за порушення, сприяння в обході санкцій, приховування активів. Україні доцільно впровадити більш складні механізми.